

RAPORT

DOT. SKALI ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE I PRZECIWDZIAŁANIA MU NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO w 2016 r.

(na podstawie danych przekazanych Wojewodzie Lubuskiemu
przez służby i instytucje w ramach monitorowania
Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie)

Wydział Polityki Społecznej
Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

Gorzów Wlkp., grudzień 2017 r.

Spis treści:

Wstęp ..... s. 3-4

Część I REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z PRZECIWDZIAŁANIEM PRZEMOCY W RODZINIE PRZEZ LUBUSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ – na podstawie sprawozdawczości oraz działań nadzorczo – kontrolnych służb Wojewody Lubuskiego ..... s. 5

1. Działalność nadzorczo – kontrolna służb Wojewody Lubuskiego nad jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inne przedsięwzięcia w tym zakresie ..... s. 5
2. Formy pomocy udzielanej przez gminy i powiaty osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i liczba korzystających z tej pomocy (na podst. sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 r.) ..... s. 14
3. Realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie ..... s. 16
4. Działalność zespołów interdyscyplinarnych oraz realizacja procedury „Niebieskie Karty” (na podstawie Sprawozdania jednorazowego infor_przemoc2017) ..... s. 17
5. „Dobre praktyki” w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizowane w 2016 r. przez gminy i powiaty ..... s. 23

Część II INFORMACJA O DZIAŁANIACH LUBUSKICH SŁUŻB I INSTYTUCJI W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA, ŚCIGANIA I KARANIA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Lubuska Policja – stosowanie procedury „Niebieskie Karty” oraz działania prewencyjne .....s. 27
2. Ściganie przestępstwa stosowania wobec rodziny przemocy lub groźby bezprawnej – działania prokuratur okręgowych w Gorzowie Wlkp. i w Zielonej Górze ..... s. 30
3. Orzeczenia sądów w sprawach przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy domowej ..... s. 33
4. Lubuska oświata wobec przemocy w rodzinie – działalność Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. oraz lubuskich placówek oświatowych ..... s. 36

Podsumowanie ..... s. 38

Wstęp.

Do zadań wojewody należy monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Wynika to z art. 7 ust.1 pkt 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz.1390).

W tym celu przeanalizowano:

- sprawozdania i informacje nadesłane przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej z terenu województwa lubuskiego,
- wyniki działań nadzorczo – kontrolnych Wojewody Lubuskiego,
- dane statystyczne i przedsięwzięcia realizowane przez lubuskie służby i instytucje posiadające w swoich kompetencjach szeroko rozumiane przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wojewoda zwrócił się do:

- Marszałka Województwa Lubuskiego z prośbą o opracowanie informacji nt. podejmowanych przez Samorząd Województwa Lubuskiego przedsięwzięć w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2016 roku,
- Komendanta Wojewódzkiej Policji z prośbą o udostępnienie wyników analizy „Niebieskich Kart” założonych przez lubuskich policjantów oraz informacji nt. przedsięwzięć podejmowanych przez lubuską Policję na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Prokuratorów Okręgowych Prokuratur Okręgowych w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze z prośbą o opracowanie informacji na podstawie statystyk za 2016 r. dot. działań podejmowanych wobec osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa związanego ze stosowaniem przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem:
  - ✓ liczby podejrzanych i oskarżonych,
  - ✓ izolacji sprawców przemocy w rodzinie od osób pokrzywdzonych,
  - ✓ wniosków wnoszonych do sądów przez prokuratorów o nałożenie na sprawców różnych obowiązków,
  - ✓ informacji na temat innych przedsięwzięć podejmowanych przez Prokuratury na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- Prezesów Sądów Okręgowych w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze z prośbą o opracowanie informacji na podstawie statystyk za 2016 r. dotyczących:
  - ✓ orzeczeń wydanych wobec osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa z art. 207 Kodeksu Karnego,
  - ✓ liczby sprawców skazanych za przestępstwo znęcania się,
  - ✓ orzeczonych środków karnych oraz środków probacyjnych w związku z tym przestępstwem,
  - ✓ podejmowanych przedsięwzięć na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Lubuskiego Kuratora Oświaty z prośbą o opracowanie informacji na temat przedsięwzięć podejmowanych przez Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. oraz placówki oświaty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2016 roku, z uwzględnieniem:
  - ✓ zakresu i jakości współpracy z instytucjami zewnętrznymi
  - ✓ inicjowania procedury „Niebieskie Karty” przez przedstawicieli oświaty,
  - ✓ tzw. „dobrych praktyk” konkretnych przedsięwzięć na terenie naszego województwa, wartych upowszechnienia.

Uzyskane dane posłużyły do sporządzenia całościowej informacji nt. różnokierunkowych działań podjętych przez służby i instytucje w zakresie reagowania, ograniczania i profilaktyki przemocy w rodzinie na terenie województwa lubuskiego.

Część I

REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z PRZECIWDZIAŁANIEM PRZEMOCY W RODZINIE PRZEZ LUBUSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ – na podstawie sprawozdawczości oraz działań nadzorczo – kontrolnych służb Wojewody Lubuskiego

1. Działalność nadzorczo – kontrolna służb Wojewody Lubuskiego nad jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inne przedsięwzięcia w tym zakresie.

Kontrola i nadzór

- W 2016 r. zrealizowano 6 kontroli w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i interwencją kryzysową.
- Celem tych kontroli było podniesienie jakości usług realizowanych na rzecz klientów przez kontrolowane jednostki; ocenie poddano nie tylko sposób wykonywania przez gminy oraz powiaty zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i jej aktów wykonawczych, ale także jakość i skuteczność tych działań.
- Szczególną uwagę kontrolujący zwracali na przestrzeganie obowiązujących terminów w realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz sposób planowania pomocy w przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie.
- Wśród stwierdzanych uchybień część dotyczyła formalnych kwestii dotyczących pracy zespołów interdyscyplinarnych i realizacji procedury „Niebieskie Karty” (np. niepełnego składu zespołu, formalnego zamykania procedury); część zaś dotyczyła planowania w oparciu o diagnozę oraz dokumentowania w każdym przypadku działań na rzecz rodzin dotkniętych przemocą domową.
- W wyniku przeprowadzonych postępowań kontrolnych wydawano stosowne zalecenia, jak:
  - ✓ uzupełnienie składów zespołów interdyscyplinarnego o brakujących przedstawicieli uprawnionych instytucji,

- ✓ terminowe przekazywanie formularzy „Niebieska Karta - A” do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego,
  - ✓ dokumentowanie planowania działań na rzecz rodzin dotkniętych przemocą domową,
  - ✓ interdyscyplinarne planowanie i udzielanie pomocy rodzinom z problemem przemocy w rodzinie,
  - ✓ wskazywanie odpowiedniej podstawy prawnej do zamykania procedury „Niebieskie Karty”.
  - ✓ uregulować kwestii zatrudnienia pracowników socjalnych zgodnie z wymogami ustawowymi
- W 2016 r. służby wojewody zrealizowały działania nadzorczo – monitorujące w związku z sygnałami o niepokojących wydarzeniach pojawiających się w mass – mediach czy zgłoszeniami lub skargami obywateli, służb. Sprawy dotyczyły m.in.:
    - ✓ zgłoszeń przypuszczalnego stosowania przemocy w rodzinie, zaniedbania, przemocy wobec dzieci,
    - ✓ żądań podjęcia interwencji w powyższych sprawach, lub podniesienia skuteczności już podejmowanych działań,
    - ✓ braku lub niedostatecznego zaangażowania odpowiedzialnych służb w udzielanie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy czy zaniedbania,
    - ✓ informacji o zasądzonych w wyrokach sądowych wydanych w związku z przemocą domową środkach karnych polegających na zakazie zbliżania się sprawcy do ofiary, kontaktowania się z nią czy nakazie opuszczenia mieszkania,
    - ✓ sposobu realizacji procedury „Niebieskie Karty”, zasadności jej wszczynania, kontynuowania.
  - Prowadzono łącznie ok. **25** postępowań wyjaśniających i monitorujących polegających na dokonaniu szczegółowej analizy sytuacji osób i rodzin w oparciu o wyjaśnienia jednostek i dokumentację, w tym rozstrzygano **6** skarg (w połowie uznanych za zasadne):
    - ✓ części jednostek wydano zalecenia, wskazówki do dalszej pracy.
    - ✓ w części przypadków interwencja LUW zainicjowała działania diagnostyczne i pomocowe w stosunku do rodzin nie korzystających wcześniej z pomocy instytucji,
    - ✓ w niektórych przypadkach – zintensyfikowała te działania.

Opracowanie wskazówek co do planowania pomocy osobom dotkniętym przemocą.

- W sierpniu 2016 r. pracownicy Wydziału Polityki Społecznej opracowali i opublikowali na stronie internetowej LUW „*Raport z oceny sposobu planowania pomocy klientowi w wybranych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej i zespołach interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w woj. lubuskim w latach 2013-2015*”.
- Część dokumentu została poświęcona analizie sposobu planowania pomocy rodzinom, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą przez lubuskie zespoły interdyscyplinarne oraz rekomendacjom co do jego doskonalenia.
- W opracowaniu ustalono, że:
  - ✓ wszystkie Zespoły, których pracę analizowano, opracowywały indywidualny plan pomocy dla osoby dotkniętej przemocą,
  - ✓ w części przypadków plany te nie odnosiły się do pozostałych członków rodziny,
  - ✓ plany te były zawarte w formularzu „Niebieskie Karty – C”; niemniej jednak część jednostek stosowała dodatkowo opracowane przez siebie formularze zawierające większość niezbędnych elementów planu,
  - ✓ w części badanej dokumentacji sposób udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie był planowany i dokumentowany, tym niemniej konstrukcja formularza planu pomocy nie uwzględniała celów głównych ani celów szczegółowych projektowanych działań,
  - ✓ w części jednostek sposób udzielania pomocy osobom objętym procedurą „Niebieskie Karty” nie odbywał się w oparciu o ich potrzeby, problemy i zasoby zdiagnozowane przez specjalistów z grupy roboczej,
  - ✓ należy podkreślić, że Zespoły/grupy robocze podejmują wiele działań na rzecz rodzin, w których dochodziło do przemocy, przez co nastąpiła ich stabilizacja życiowa, a tym samym ustaje realizacja procedury „Niebieskie Karty”, niemniej prowadzona dokumentacja w tym zakresie często nie odzwierciedlała tych działań,
  - ✓ w niektórych gminach stwierdzono brak w składzie grup roboczych przedstawicieli uprawnionych służb i instytucji, których obecność uzasadniałyby stwierdzone problemy rodziny oraz niską frekwencję członków biorących udział w posiedzeniach zespołu/grupy roboczej,

- ✓ występowały trudności w ocenie skuteczności udzielania pomocy rodzinie przez zespoły/grupy robocze w przypadku, gdy projektowanie działań na jej rzecz nie było podejmowane holistycznie i interdyscyplinarnie, a gromadzona dokumentacja w tym zakresie nie odzwierciedlała podejmowanych działań.
  - Pomoc udzielana przez grupy robocze rodzinom uwikłanym przemocą domową polegała między innymi na:
    - ✓ przygotowywaniu wniosków do sądu, do prokuratury,
    - ✓ zgłoszeniu do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
    - ✓ cyklicznych rozmowach wspierających pracownika socjalnego, spotkaniach z psychologiem, psychoterapeutą,
    - ✓ monitorowaniu środowiska rodzinnego przez specjalistów w trakcie realizacji procedury „Niebieskie Karty”, jak również przez jakiś czas po jej zakończeniu,
    - ✓ przyznaniu asystenta rodziny,
    - ✓ współpracy z pedagogiem,
    - ✓ pomocy finansowej.
  - Na podstawie analizy postępowań nadzorczo – kontrolnych prowadzonych przez Wojewodę, jak również w myśl spostrzeżeń i zaleceń Najwyższej Izby Kontroli, **planowanie skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą powinno się odbywać:**
    - ✓ z uwzględnieniem celów głównych i szczegółowych projektowanych działań na rzecz rodzin, w których dochodzi do przemocy w rodzinie,
    - ✓ w oparciu o zdefiniowane przez specjalistów z grupy roboczej potrzeby, problemy i zdiagnozowane zasoby osób dotkniętych przemocą domową.
- Ponadto **konieczne jest:**
- ✓ dokumentowanie planowanych działań na rzecz każdego członka rodziny, w której występuje problem przemocy w rodzinie.
  - ✓ weryfikowanie indywidualnych planów pomocy poprzez przyjęcie konkretnych wskaźników ich realizacji w celu dokonania trafnej oceny ich skuteczności, ewaluacji i modyfikacji, elastycznie do stwierdzanych potrzeb i zmiany sytuacji życiowej klientów.

Analiza rozwiązań dotyczących organizacji i zakresu interwencji kryzysowej.

- W ostatnim kwartale 2016 r. Wydział Polityki Społecznej włączył się w ogólnokrajową analizę istniejących rozwiązań prawnych i organizacyjnych w zakresie interwencji kryzysowej, jak również sformułował własne wnioski i rekomendacje w tym zakresie.

- Zdefiniowano następujące problemy:

- ✓ Specjalistyczna pomoc psychologiczna w rzadkich przypadkach jest świadczona poza godzinami pracy instytucji zatrudniających takich specjalistów.

Z zapisów w ustawie o pomocy społecznej można wywieść, że interwencja kryzysowa powinna być świadczona natychmiastowo, co sugeruje, że niezależnie od dnia i pory doby.

- ✓ Brak powszechnego, całodobowego dostępu do interwencji kryzysowej.

Uwidoczniała się kwestia dot. osób telefonujących pod numer alarmowy 112 znajdujących się w stanie kryzysu powstałego na tle zdarzeń losowych, czy trudnej sytuacji życiowej. Dyspozytorzy, z braku innych możliwości, niezależnie od miejsca pobytu, łączyli je z całodobowym OIK prowadzonym przez Miasto Gorzów Wlkp.

- ✓ Przepisy prawa bardzo ogólnie określają sposób organizacji i zakres usług świadczonych przez OIK.

Powoduje to rozproszenie odpowiedzialności za udzielanie pomocy klientom z określonymi problemami i wzajemne oczekiwanie co do podjęcia działań pomiędzy gminami a powiatami.

Z przepisów wprost nie wynika, że konieczne w ramach interwencji kryzysowej schronienie ma być zagwarantowane w siedzibie OIK, gdzie osoba w kryzysie otrzymałaby nie tylko „dach nad głową” ale i wsparcie specjalistyczne.

- ✓ Istnieje ryzyko, że inne kategorie osób w kryzysie (np. spowodowanym zdarzeniem losowym, klęską żywiołową, ofiary handlu ludźmi), nie uzyskają odpowiedniego wsparcia w zakresie pozamaterialnym

- **Rekomendacje dot. proponowanych rozwiązań w zakresie interwencji kryzysowej:**
  - ✓ zbadanie stanu faktycznego w zakresie szukania przez osoby w kryzysie pomocy poprzez telefonowanie pod nr alarmowy 112, jak również reakcji operatorów na takie komunikaty i dalszego postępowania z osobami w kryzysie,
  - ✓ określenie minimalnego standardu OIK – w obecnym stanie prawnym panuje duża dowolność co do zakresu świadczonych usług, liczby i kwalifikacji zatrudnianego personelu,
  - ✓ określenie w przepisach katalogu możliwości organizacji interwencji kryzysowej w powiatach, włącznie z utworzeniem i prowadzeniem placówki przez kilka powiatów czy zlecaniem realizacji zadania innemu powiatowi lub organizacji pozarządowej na zasadzie porozumienia. Powiat powinien być zobligowany do zastosowania któregoś z rozwiązań,
  - ✓ standard i organizację OIK-ów można by określić w sposób analogiczny do specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, rozporządzeniem oraz stworzyć możliwość ubiegania się o wsparcie z budżetu państwa,
  - ✓ doprecyzowanie w przepisach podziału odpowiedzialności gminy i powiatu za świadczenie konkretnych usług w ramach interwencji kryzysowej poprzez ponowne zdefiniowanie/poszerzenie tego zapisu,
  - ✓ doprecyzowanie definicji interwencji kryzysowej o rodzaj i zakres usług należnych klientowi z konkretnym problemem oraz wskazać podmioty odpowiedzialne za koordynację działań na rzecz klienta, tryb postępowania w sytuacji zgłoszenia się klienta wymagającego interwencji kryzysowej.
  - ✓ doprecyzować w przepisach kwestię dysponowania przez OIK miejscami pobytu całodobowego lub wskazanie gdzie osoba wymagająca całodobowego wsparcia powinna zostać skierowana i kto konkretnie za to odpowiada w powiecie.

Analiza zapotrzebowania na usługi ośrodków interwencji kryzysowej oraz specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

- Pod koniec 2016 r. Wydział Polityki Społecznej skierował do lubuskich ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie prośbę o analizę potrzeb w zakresie kierowania klientów dotkniętych problemem przemocy do OIK i SOW, a także o wskazanie innych czynników skutkujących zmianami w sposobie funkcjonowania tych ośrodków. W związku z uruchomieniem programu „Rodzina 500+”, zaistniała potrzeba oszacowania, czy wywarł on wpływ na liczbę korzystających z takiej formy pomocy i występujące problemy klientów.
- Analiza nadesłanej korespondencji pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków i rekomendacji co do wpływu programu „Rodzina 500+” na realizację interwencji kryzysowej i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie:
  - ✓ ośrodki zaobserwowały nieznaczną tendencję spadkową na zapotrzebowanie na usługi OIK, SOW, zwłaszcza całodobowe, przy czym niektóre placówki zaobserwowały wzrost liczby klientów ambulatoryjnych, szczególnie osób starszych,
  - ✓ w ocenie części ośrodków, Program poprawił sytuację materialną rodzin, a w tych rodzinach, w których istniały konflikty, nastąpiła poprawa stosunków interpersonalnych i więzi rodzinnych,
  - ✓ zwiększyły się możliwości uniezależnienia się ofiar przemocy w rodzinie od sprawców (zwiększone środki finansowe),
  - ✓ miejsce usytuowania ośrodków interwencji kryzysowej bądź wsparcia ofiar przemocy w rodzinie powinno być jak najbliżej miejsca zamieszkania klienta (być może powinny być zadaniem gminy).
  - ✓ konieczne jest uregulowanie definicji sytuacji kryzysowej utożsamianej aktualnie najczęściej ze skutkami przemocy w rodzinie.

Programy i projekty

- **Program Osłonowy „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”**
- ✓ Przeanalizowano i zaopiniowano 31 projektów jednostek organizacyjnych pomocy społecznej nadesłanych w ramach Programu Osłonowego,

- ✓ **21** zakwalifikowano do dalszego procedowania (**10** zawierało błędy formalne).
- ✓ **15** najwyższej ocenionych wniosków przesłano do MR, PiPS do dalszego procedowania,
  - Dofinansowanie uzyskało 6 samorządów: Samorząd Województwa Lubuskiego Powiat Krośnieński, Miasto Gorzów Wlkp., Gmina Deszczno, Gmina Sulechów oraz Gmina Lubiszyn (więcej na temat dofinansowanych projektów znajduje się w dalszej części opracowania).
- **Grant Wojewody Lubuskiego w obszarze pomocy społecznej**
- ✓ Wojewoda Lubuski ogłosił, jak rokrocznie, otwarty konkurs ofert na dofinansowanie realizacji zadań pomocy społecznej na 2016 rok dla organizacji pozarządowych i podmiotów uprawnionych działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubuskiego.
- ✓ W ramach konkursu Wojewoda określił pięć priorytetów, w tym z szeroko rozumianego obszaru przeciwdziałania przemocy domowej: „Działania podejmowane na rzecz osób i rodzin zagrożonych lub dotkniętych sytuacją kryzysową” oraz „Działania wspierające rodziny wykazujące bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na poziomie gminy”.
- ✓ Dofinansowanie do złożonych projektów w ramach powyższych priorytetów w łącznej kwocie 54.000 zł otrzymały następujące organizacje pozarządowe:

Stowarzyszenie Lubuski Ruch na Rzecz Kobiet i Rodziny „Żar” w Żarach:

- świadczyło bezpłatną pomoc i wsparcie i prawne osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej,
- udzielało pomocy i wsparcia osobom i rodzinom przeżywającym sytuacje traumatyczne, trudne, kryzysy rodzinne i psychospołeczne spowodowane m.in. przemocą czy uzależnieniami.

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Zielonej Górze:

- udzielał wsparcia dla kobiet i dzieci przebywających w Schronisku dla Matki i Dziecka, zapewniając im całodobowo bezpieczne schronienie,
- prowadził całodobowy telefon zaufania dla osób w sytuacjach kryzysowych, doświadczających przemocy,
- świadczył bezpłatne poradnictwo specjalistyczne, mediacje.

Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej CIVIS SUM w Zielonej Górze:

- prowadziło Biuro Porad Obywatelskich oraz 5 mobilnych biur na terenie subregionu zielonogórskiego, w których świadczone nieodpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie, psychologiczne oraz psychoterapię adresowaną do osób i rodzin dotkniętych lub zagrożonych sytuacją kryzysową.
- porad udzielano ambulatoryjnie w biurach, jak również korespondencyjnie.

Stowarzyszenie „Subsidium” w Brzózce Gm. Krosno Odrzańskie:

- zrealizowało projekt „Wiem, umiem, pomogę w kryzysie”, który miał na celu zwiększenie kompetencji kadry pomocowej pracującej w obszarze pomocy w rodzinie, w zakresie m.in. procedur postępowania w przypadkach wystąpienia kryzysu.
- przeprowadziło szkolenia oraz superwizje dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z zakresu definiowania, rozpoznawania, wspierania osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

Fundacja „Na Nowo” w Nowej Soli

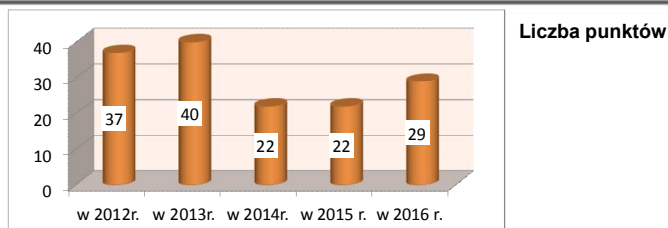
- zrealizowała program profilaktyki selektywnej adresowany do młodzieży, ich rodziców i opiekunów oraz profesjonalistów pracujących z młodzieżą
- w ramach programu prowadzono zajęcia socjoterapeutyczne i warsztaty psychospołeczne dla młodzieży, poradnictwo rodzinne i interwencję kryzysową, edukację dla rodziców, mediacje rodzinne oraz warsztaty dla przedstawicieli instytucji pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

Stowarzyszenie „Relacja” w Nowej Soli

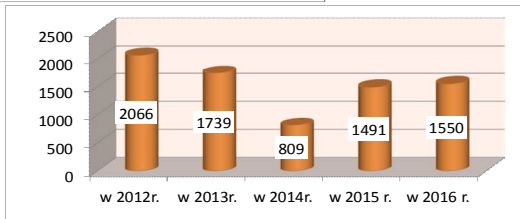
- zrealizowało projekt adresowany do rodzin mających problemy opiekuńczo wychowawcze, który miał na celu nabycie umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów opiekuńczych, wychowawczych i rodzinnych oraz poprawa komunikacji interpersonalnej między członkami rodziny
- przeprowadzono 70 sesji terapii systemowej rodzin, jak również świadczone 50 godzin poradnictwa rodzinnego

Udział w spotkaniach i konferencjach

- 23 lutego przedstawiciel WPS wziął udział w konferencji pt. „Alians służb w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w powiecie zielonogórskim” zorganizowanej w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze przez Prokuratora Rejonowego w Zielonej Górze, Prezydenta Miasta Zielona Góra oraz Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gorzowie Wlkp. Pracownik wystąpił z prezentacją pt. „Procedura „Niebieskie Karty” – zasady realizacji przez uprawnione podmioty”.
  - 19 maja przedstawiciele WPS wzięli udział w odprawie zorganizowanej w Komendzie Wojewódzkiej Policji dla policjantów – koordynatorów realizacji procedury „Niebieskie Karty” – przedstawili prezentację nt. działań zespołów interdyscyplinarnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
  - 8 września przedstawiciel WPS uczestniczył w konferencji inaugurującej projekt Gminy Lubiszyn dofinansowany w ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie jst w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Przedstawił on uczestnikom konferencji prezentację pt. „Funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie lubuskim – sytuacja, ocena i wnioski”. 30 listopada wziął udział w konferencji podsumowującej projekt.
  - 14 grudnia przedstawiciel WPS wziął udział w spotkaniu zorganizowanym w Witnicy przez Komendę Miejską Policji w Gorzowie Wlkp. Uczestnicy dyskutowali nt. szeroko rozumianego bezpieczeństwa osób starszych, przestępczości na jaką są one narażone oraz prowadzonych działań profilaktycznych w tym zakresie.
- 2. Formy pomocy udzielanej przez gminy i powiaty osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i liczba korzystających z tej pomocy (na podstawie sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2015 i 2016 r.).**
- Punkty konsultacyjne dla ofiar przemocy w rodzinie w gminach: z 29 punktów skorzystało 1550 osób.

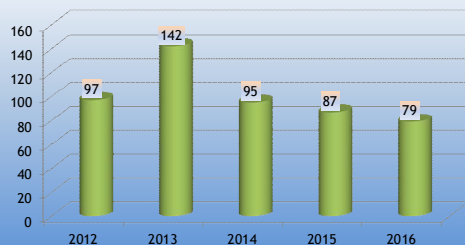

Liczba osób korzystających z PK

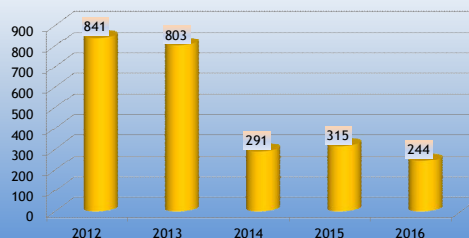

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie¹ z 20 miejscami całodobowymi: z pomocy ambulatoryjnej skorzystały 244 osoby, zaś z całodobowej – 79 osób.

Liczba osób korzystających całodobowo z usług Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzowie Wlkp.

Liczba osób korzystających ambulatoryjnie z usług Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzowie Wlkp.

Na utrzymanie Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzowie Wlkp., jedynej tego typu placówki w województwie lubuskim, w 2016 r. Wojewoda przekazał 407.825 zł.

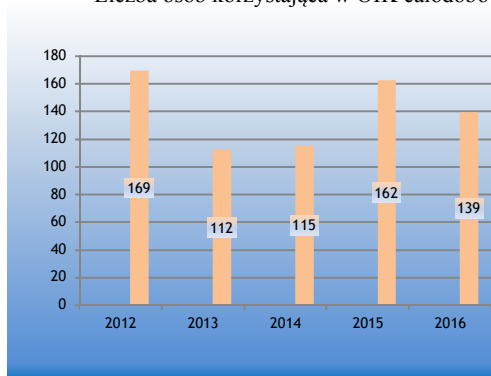
- Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży z 30 miejscami całodobowymi; w 2016 r. z jego pomocy skorzystało łącznie 61 osób: 22 kobiety oraz 39 dzieci.

¹ Jego standard i zadania określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259).

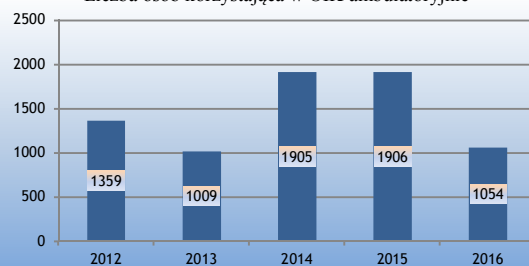
- Ośrodki interwencji kryzysowej: w 2016 r. (podobnie jak w 2015 r.) funkcjonowało 7 placówek (w tym 1 bez miejsc całodobowych) z łączną liczbą 63 miejsc, z których ambulatoryjnie skorzystały 1.054 osoby, a 139 – stacjonarnie.

Liczba osób korzystająca w OIK całodobowo

Liczba osób korzystająca w OIK ambulatoryjnie

3. Realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie² – zadanie finansowane poprzez budżet Wojewody (ze środków z rezerwy celowej w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie)

- W 2016 r. wszystkie lubuskie powiaty otrzymały środki na realizację oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, w łącznej wysokości 264.000 zł – 846 zł. w przeliczeniu na 1 uczestnika, co pozwalało na objęcie oddziaływaniami ok. 311 osób.
- Do programów przystąpiło 315 osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie (11 kobiet i 304 mężczyzn). Pełną edycję programu ukończyło 167 osób (9 kobiet i 158 mężczyzn).

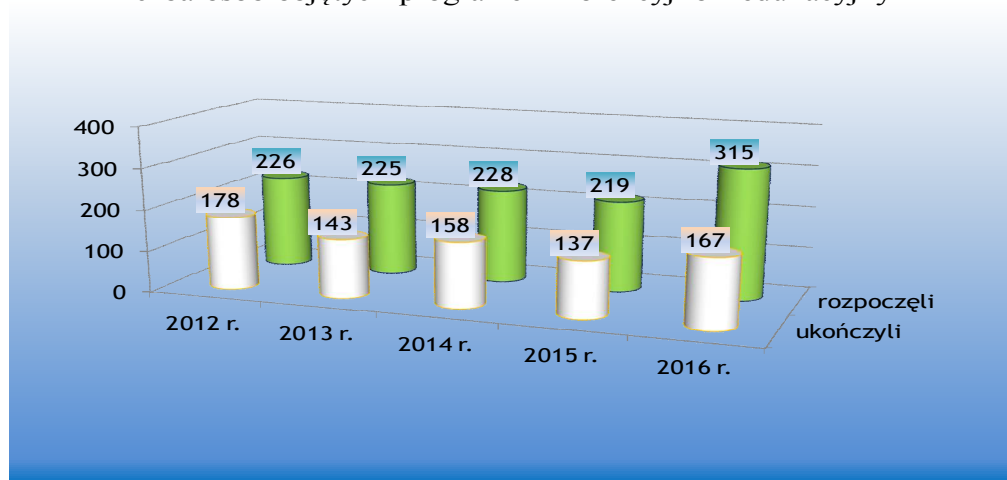
² Regulowane rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259).

- Średnia skuteczność oddziaływań, w rozumieniu ukończenia pełnej edycji programu na przestrzeni ostatnich lat wynosiła **ok. 70%**.
- W zdecydowanej większości programy te były realizowane dla tzw. „grup wolnościowych”, w środowiskach lokalnych; trzy powiaty: międzyrzecki, gorzowski oraz Miasto Gorzów Wlkp. podobnie jak we wcześniejszych latach zrealizowały programy również w zakładach karnych: w Gorzowie Wlkp., Międzyrzeczu i Słońsku.

Liczba osób objętych programem korekcyjno - edukacyjnym

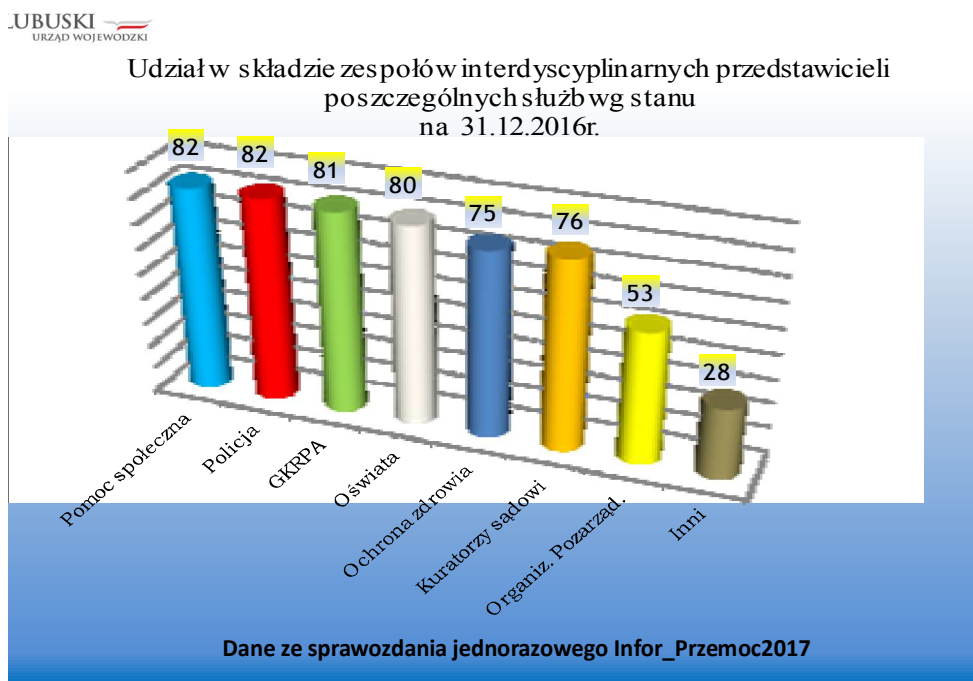
W ramach programu realizowano zajęcia indywidualne i grupowe prowadzone najczęściej w parach trenerskich w formie: wykładów, warsztatów, ćwiczeń, treningów umiejętności, treningów edukacyjnych, pogadank, psychodramy, odgrywania i analizy scenek, analizy indywidualnych przypadków, gier psychologicznych, plastycznych form ekspresji, jak również udzielano poradnictwa rodzinno-wychowawczego.

4. Działalność zespołów interdyscyplinarnych³ oraz realizacja procedury Niebieskie Karty⁴ (na podstawie Sprawozdania jednorazowego infor_przemoc2017 oraz sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016r.):

³ Standard w tym zakresie wyznaczają art. 9a – 9d ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

⁴ Procedura ta jest uregulowana rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 13 września 2011 w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. 209, poz. 1245).

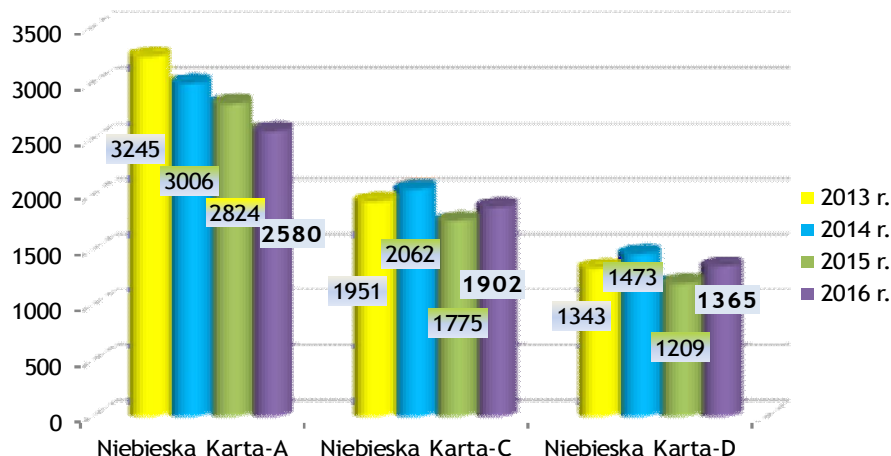
- W 2016 r. we wszystkich gminach funkcjonowały zespoły interdyscyplinarne. Zdecydowana większość tych zespołów odbyła wymaganą przepisami prawa minimalną liczbę 4 posiedzeń w roku; **8 zespołów (10%)** nie spełniło tego wymogu, spotykając się 3 lub 2 razy.
- We wszystkich składach tych zespołów znajdują się przedstawiciele pomocy społecznej i Policji. Przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych zostali powołani w 81 na 82 gminy, oświaty – w 80 na 82 gminy, przedstawiciele ochrony zdrowia w 76, zaś kuratorzy sądowi w 78 gminach. Przedstawiciele organizacji pozarządowych znajdują się w 56 zespołach, zaś w 24 zespołach do członkostwa powołano dodatkowo przedstawicieli innych instytucji.

- W 2016 r. na terenie województwa lubuskiego procedurę „Niebieskie Karty” wszczęto **2.580** razy (liczba formularzy „Niebieskiej Karty-A” przekazanych do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego). W ramach pracy zespołów interdyscyplinarnych wypełniono **1.902** formularzy „Niebieskiej Karty-C”, zawierającej diagnozę i plan pomocy ofiarom oraz **1.365** „Niebieskich Kart-D” – stanowiącej plan działań wobec osoby podejrzewanej o stosowanie przemocy w rodzinie.

Warto podkreślić, że w 2016 r. mimo spadku zakładanych „Niebieskich Kart - A”, uwidacznia się wzrost liczby wypełnianych „Niebieskich Kart – C” oraz „Niebieskich Kart – D”, odwrotnie niż w roku 2015, kiedy to liczba „Niebieskich Kart – C” i „– D” w porównaniu z rokiem wcześniejszym spadła odpowiednio o 14% i 18%.

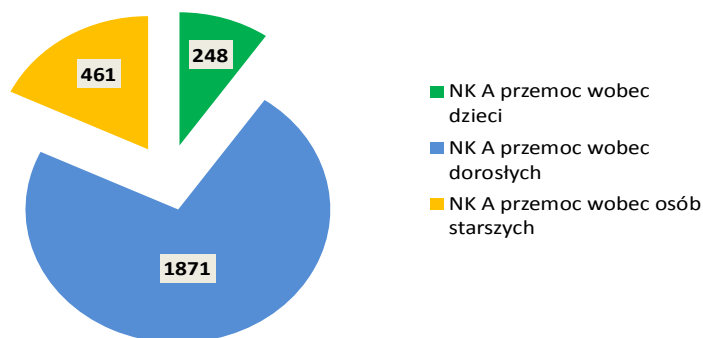
Wszczywanie i kontynuacja procedury „Niebieskie Karty” 2013-2016

- Wśród osoby, co do których istniało podejrzenie, że doświadczają przemocy w rodzinie zdecydowanie dominują osoby dorosłe (ok. 72 % wszystkich założonych „Niebieskich Kart – A”). ok. 18% formularzy dotyczyło osób starszych, zaś w ok. 10% przypadków przemoc dotyczyła małoletnich.

Wszczęta procedura "Niebieskie Karty"

- Analizując zagadnienie terminowości przekazywania założonych „Niebieskich Kart – A” do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego należy wskazać, że:
  - w **70% (57 gmin)** wszystkie „Niebieskie Karty” zostały przekazane do przewodniczącego zespołu w 7 – dniowym ustawowym terminie;
  - w **8% (7 gmin)** gmin **żadna** „Niebieska Karta” nie została przekazana terminowo;
  - w **22% (18 gmin)** **część** założonych „Niebieskich Kart” nie zostało przekazanych w wymaganym terminie.

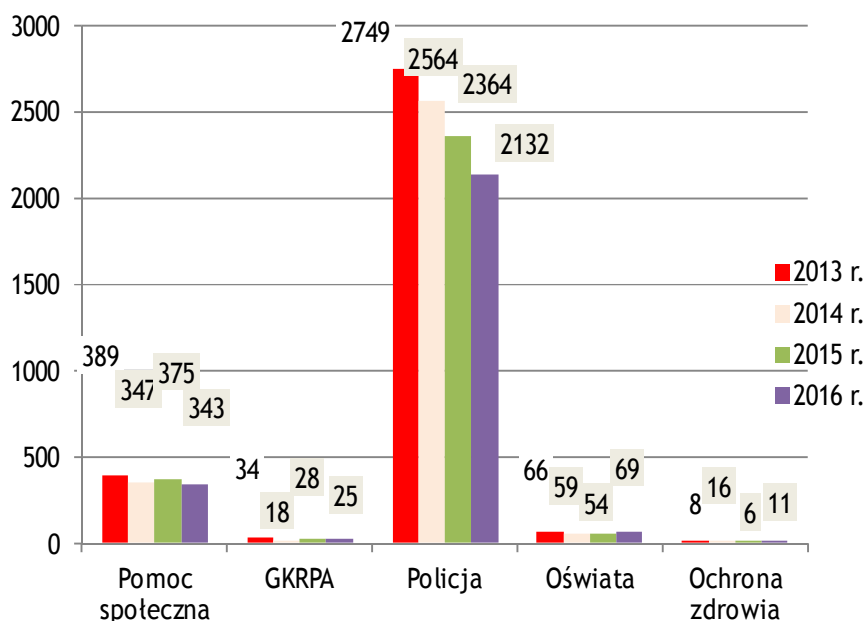

W odniesieniu do 2015 r. **zauważalna jest poprawa terminowości** przekazywania formularzy „Niebieskiej Karty – A” do przewodniczących Zespołów Interdyscyplinarnych; zwiększyła się liczba gmin, w których wszystkie „Niebieskie Karty – A” były przekazywane terminowo.

- Wśród przedstawicieli służb i instytucji uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, podobnie jak w roku 2015 zdecydowanie dominowali policjanci, którzy założyli **ponad dwa tysiące (83%)** „Niebieskich Kart-A”, a następnie pracownicy pomocy społecznej – **343 (13%)** „Niebieskich Kart-A.” Przedstawiciele pozostałych uprawnionych służb i instytucji znacznie rzadziej procedurę: pracownicy oświaty – **69**, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – **25**, a ochrony zdrowia – **11** razy.

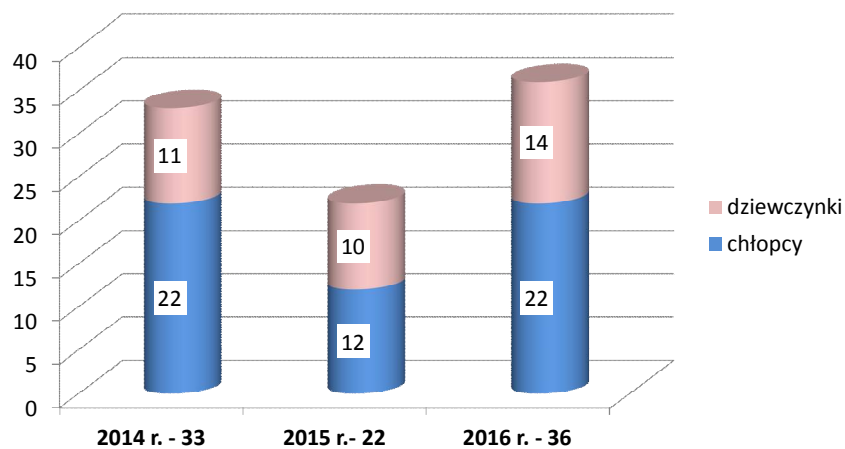
Należy podkreślić, że mimo ogólnego spadku liczby zakładanych „Niebieskich Kart- A” nastąpił **wzrost** liczby procedur „Niebieskie Karty” wszczynanych przez przedstawicieli Oświaty i Ochrony Zdrowia, jak również wzrost udziału procentowego „Niebieskich Kart” zakładanych przez przedstawicieli pomocy społecznej.

Uruchamianie procedury „Niebieskie Karty” w 2013, 2014, 2015 i 2016 r.

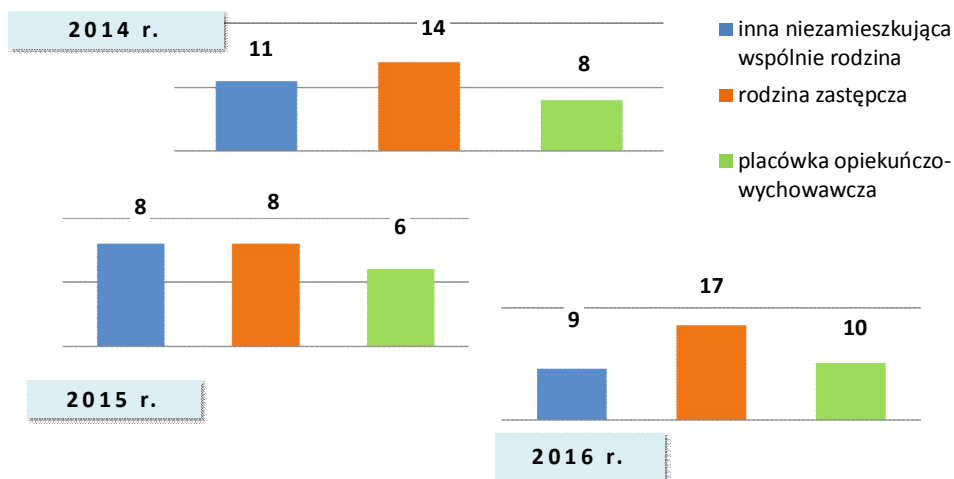
- Procedura „Niebieskie Karty” była realizowana w odniesieniu do 3.360 rodzin; w **489** rodzinach „Niebieska Karta-A” została założona ponownie (w 2015 r. w 418 rodzinach).
- Zespoły interdyscyplinarne zajmowały się **4.973** osobami (6.029 w 2015 r.), natomiast **6.707** osób objęto pomocą grup roboczych (7.715 w 2015 r.).
- **Zamykanie procedur „Niebieska Karta” w 2016 r.:**
  - ✓ z powodu ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego jej stosowania oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy – 1.543 (1.518 w 2015 r.);
  - ✓ z powodu braku zasadności podejmowania działań – **512** (482 w 2015 r.).
- pracownicy socjalni przekazali Policji lub kuratorom sądowym 110 informacji o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za przemoc, co stanowi spadek w odniesieniu do roku 2015, w którym takich informacji przekazano 169.
- Postępowanie interwencyjne wobec dzieci:
  - ✓ 36 dzieci (22 chłopców, 14 dziewcząt) zostało odebranych z rodziny przez pracowników socjalnych w sytuacji bezpośredniego zagrożenia ich życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie, o 14 więcej niż w 2015 r.

Liczba dzieci odebranych z rodziny przez pracowników socjalnych w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie

- ✓ Najczęściej trafiły one do rodzin zastępczych lub innej niezamieszkującej wspólnie rodziny.

Miejsce umieszczenia odebranych dzieci

5. „Dobre praktyki” w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizowane w 2016 r. przez lubuskie samorządy⁵

Przedsięwzięcia realizowane przy dofinansowaniu w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”

- Samorząd Województwa Lubuskiego zrealizował projekt w zakresie rozwoju działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „*Dzieciństwo nie boli – wspólna lubuska sprawa*”, w ramach którego:
  - ✓ przeprowadzono ogólnowojewódzką kampanię społeczną dotyczącą uwrażliwiania na przemoc w rodzinie wobec dzieci oraz propagowania prawidłowych wzorców rodzicielskich; przy współpracy z partnerami ze środowiska naukowego i organizacji pozarządowych przygotowane zostały różne formy przekazu, takie jak spoty radiowe, billboardy oraz plakaty; informacje o kampanii rozpropagowano w gminach województwa lubuskiego,
  - ✓ opracowano poradnik internetowy pn. „Jeśli dziecku dzieje się krzywda” dotyczący podejmowania skutecznej interwencji w sytuacji przemocy wobec dziecka,
  - ✓ zorganizowano interdyscyplinarną konferencję dla 150 osób.

- Powiat Krośnieński zrealizował projekt w zakresie dostosowania istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie pt. „*Przyjazna Wyspa*”, w ramach którego:
  - ✓ poprawiono warunki socjalno – bytowe funkcjonującego w powiecie Ośrodka Interwencji Kryzysowej „Wyspa” w Gubinie (zmodernizowano pomieszczenia OIK),
  - ✓ poprawiono warunki świadczenia klientom, w tym dzieciom, pomocy specjalistycznej – utworzono Przyjazny Pokój – miejsce pierwszego kontaktu specjalisty z osobą w kryzysie.

---

⁵ Pełna informacja o nadesłanych przez samorządy „dobrych praktykach” znajduje się w załączniku do Raportu. Informacje o podejmowanych działaniach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadesłał Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, następujące ośrodki pomocy społecznej: w Witnicy, Gorzowie Wlkp., Świebodzinie, Zbąszynku, Krośnie Odrzańskim, Deszcznie, Trzebielu, Strzelcach Kraj., Lubniewicach, Jasieniu, Małomicach, Międzyrzeczu, Lubiszynie, Szlichtyngowej, Szprotawie, Kłodawie, Nowej Soli (gmina), Wschowie oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w: Zielonej Górze, Nowej Soli, i Żaganiu.

- Miasto Gorzów Wlkp. zrealizowało projekt w zakresie rozwoju działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „*Razem przeciwko przemocy w rodzinie*”, w ramach którego:
  - ✓ zrealizowano działania na rzecz dzieci i młodzieży – konkurs plastyczny „Rodzina w mocy – bez przemocy” oraz zajęcia profilaktyczne;
  - ✓ zrealizowano dwie grupy warsztatów „Szkoły dla rodziców” skierowane do rodzin zagrożonych problemem przemocy;
  - ✓ zorganizowano konferencję dla przedstawicieli podmiotów realizujących zadania przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gorzowa Wlkp.;
  - ✓ prowadzono konsultacje psychologiczne, w tym elektroniczne dla mieszkańców miasta;
  - ✓ prowadzono kampanię informacyjną w lokalnych mediach, podczas imprez sportowych oraz kolportaż ulotek informacyjnych.

- Gmina Szprotawa zrealizowała projekt w obszarze rozwoju działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „*Porozumienie Bez Przemocy-kontynuacja*”, w ramach którego przeprowadzono 3 kampanie społeczne:
  - ✓ pn. „Zobacz - usłysz - powiedz” adresowaną do ogółu społeczeństwa, zwracającą uwagę na problem fizycznej przemocy wobec dzieci,
  - ✓ pn. „Słowa ranią na całe życie” adresowaną do ogółu społeczeństwa, w szczególności rodziców, mającą na celu wzrost świadomości konsekwencji przemocy werbalnej, psychicznej,
  - ✓ pn. „Dzieciństwo bez przemocy” – akcja pod hasłem „Bite dzieci widzą inaczej”.

- Gmina Sulechów zrealizowała projekt w zakresie zwiększenia jakości i dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie pt. „*Dom podparty miłością*”, w ramach którego:
  - ✓ przeprowadzono działania edukacyjne skierowane do przedstawicieli grup zawodowych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (szkolenie) uczniów szkół podstawowych uczniów szkół (prelekcja i konkurs plastyczny pt. „Dom podparty miłością”);

- ✓ udzielano poradnictwa specjalistycznego osobom doświadczającym i stosującym przemoc, dystrybuowano materiały informacyjne.
- Gmina Lubiszyn zrealizowała projekt w obszarze rozwoju działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „Zareaguj”, w ramach którego:
  - ✓ odbyły się trzy pikniki rodzinne zorganizowane w miejscowościach na terenie Gminy; grupa teatralna gimnazjalistów przedstawiała pantomimę dot. wzorców zachowań w rodzinie;
  - ✓ przeprowadzono w gminnych szkołach diagnozę skali zjawiska przemocy obecnej w życiu młodych ludzi (w badaniach wzięło udział 380 uczniów);
  - ✓ przeprowadzono warsztaty dla uczniów ukierunkowane na zwiększenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych;
  - ✓ odbyło się osiem spotkań konsultacyjno-edukacyjnych z psychologiem, adresowanych do rodzin niewydolnych wychowawczo, zagrożonych lub doświadczających przemocy.

Wśród przedsięwzięć realizowanych przez lubuskie samorządy w ramach działalności własnej, prócz działalności Zespołów Interdyscyplinarnych, można wyróżnić:

- ✓ organizowanie wolontariuszy w celu udzielania pomocy oraz wsparcia dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych lub dotkniętych przemocą, kryzysami, zaniedbaniem rodzicielskim,
- ✓ organizowanie poradnictwa specjalistycznego i ułatwianie do niego dostępu osobom i rodzinom zagrożonym dysfunkcjami, przemocą, uzależnieniami,
- ✓ prowadzenie grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej,
- ✓ uruchamianie telefonów zaufania dla osób z problemem przemocy, świadków przemocy,
- ✓ opracowywanie i wdrażanie procedur interwencyjnych mających na celu zabezpieczenie dziecka w przypadku powzięcia informacji o przemoc domowej,
- ✓ racjonalizacja zasobów jednostek pomocy społecznej w celu lepszej organizacji pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą (np. wyodrębnianie sekcji do spraw pomocy tym rodzinom, dyżury pracowników OPS-ów i specjalistów w godzinach popołudniowych),

- ✓ organizowanie działań profilaktycznych, informacyjnych adresowanych do szerszej społeczności, w tym organizowanie stoisk, punktów poradnictwa, kolportowanie materiałów informacyjnych podczas lokalnych wydarzeń, aktywne włączanie się w obchody Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw – tworzenie i udział w punktach konsultacyjnych, dni profilaktyki itp.
- ✓ szczególne zaangażowanie w profilaktykę krzywdzenia dzieci, uwrażliwianie na ten problem,
- ✓ edukowanie dzieci i młodzieży na temat problemów i zagrożeń, w tym przemocy oraz możliwości szukania pomocy i wsparcia,
- ✓ wspieranie rodziców mających problemy z pełnieniem swoich funkcji – treningi umiejętności wychowawczych, „Szkoła dla Rodziców”,
- ✓ opracowywanie lokalnych programów profilaktycznych adresowanych do konkretnych grup społecznych lub całej społeczności lokalnej,
- ✓ szkolenia dla kadr mających styczność z problematyką przemocy w rodzinie, uczestnictwo przewodniczących w członków zespołów interdyscyplinarnych w lokalnych konferencjach, spotkaniach, debatach.

Część II

INFORMACJA O DZIAŁANIACH LUBUSKICH SŁUŻB I INSTYTUCJI W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA, ŚCIGANIA I KARANIA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Lubuska Policja – stosowanie procedury „Niebieskie Karty” oraz działania prewencyjne

Interwencje w rodzinie:

- W 2016 r. policjanci sporządzili 2.171 formularzy „Niebieska Karta – A” – o 10,6 % mniej niż w roku 2015,
- W skali województwa odsetek liczby „Niebieskich Kart” na 10 tys. mieszkańców w 2016 r. wyniósł 21,32% i zmniejszył się o 2,47 punktów procentowych w porównaniu z rokiem 2015,
- Spośród wszystkich wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta - A” w 2016 r.:
  - ✓ zdecydowana większość (1.761 – 81%) była sporządzona po raz pierwszy w danej rodzinie,
  - ✓ 19% (410) formularzy dotyczyło kolejnych przypadków przemocy w rodzinie, w trakcie już realizowanej procedury
- 62% (1.351) formularzy „Niebieska Karta – A” policjanci wypełnili w miastach, natomiast 38% (820) – na wsiach,
- W wyniku interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie:
  - ✓ 4 dzieci zostało umieszczonych u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej – o 3 dzieci więcej niż w 2015 r.
  - ✓ 2 osoby umieszczono w ośrodku interwencji kryzysowej, 4 osoby zostały umieszczone w szpitalu, 6 osobom udzielono pomocy medycznej, 178 osobom udzielono innego rodzaju pomocy,
  - ✓ wszczęto 1.075 postępowań przygotowawczych z art. 207 k.k., zakończono – 1.113, zaś stwierdzono 548 przestępstwa z art. 207 k.k.

W porównaniu z 2015 r. liczba postępowań wszczętych i zakończonych nieznacznie zmniejszyła się – o 4%, natomiast zwiększyła się liczba przestępstw stwierdzonych – o 17%.

Charakterystyka przemocy w rodzinie:

- zanotowano najwięcej przypadków przemocy psychicznej – 2.228 (45%),
- w dalszej kolejności: fizycznej – 1 746 (34%),
- 948 (19%) innego rodzaju zachowań (w tym: niszczenie / uszkodzenie mienia, zabór / przywłaszczenie mienia, groźba karalna / znieważenie, zmuszanie do picia alkoholu, zażywania środków odurzających lub inne działania),
- Najmniej ujawniono przypadków przemocy seksualnej – 41 (1%) i ekonomicznej – 32 (1%).

Charakterystyka ofiar przemocy w rodzinie:

- W 2016 roku zanotowano **2.860 osób**, co, do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, o 10,5% mniej niż w roku 2015 (3.194), z czego:
  - ✓ zdecydowaną większość spośród osób pokrzywdzonych przemocą stanowią **kobiety – 72% (2.065)**,
  - ✓ pokrzywdzonych zostało **450 małoletnich** do 19 roku życia, co stanowi **16%** w stosunku do ogółu pokrzywdzonych,
  - ✓ Spośród małoletnich pokrzywdzonych przemocą w rodzinie, większość to chłopcy (54% - 241 osób), natomiast dziewczęta – 46% (209 osób),
  - ✓ **mężczyźni** w grupie pokrzywdzonych stanowią **12% (345)**.
- **wiek osób pokrzywdzonych:**
  - ✓ Wśród pełnoletnich osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie większość to osoby od 19 do 65 roku życia – 2 410 osób (92%), o 1 punkt procentowy mniej niż w 2015 r.
  - ✓ Osoby starsze, pow. 66 roku życia stanowią 8%, tj. 189 osób, o 1 punkt procentowy więcej, w porównaniu do 2015 roku.

- ✓ Osoby starsze pokrzywdzone przemocą w 2016 r. to w większości kobiety – 164 osoby (87% ogółu pokrzywdzonych powyżej 66 roku życia), mężczyźni stanowią 13% pokrzywdzonych powyżej 66 lat, tj. 25 osób.

Charakterystyka sprawców przemocy w rodzinie:

- W 2016 r. zanotowano **2.175 osób**, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, o 10,6% mniej niż w roku 2015.
- **Płeć sprawców:**
  - ✓ Wśród sprawców największą grupę stanowili mężczyźni – 92,4% (2.009 osoby),
  - ✓ Kobiety stosowały przemoc w 7% przypadków (153 osoby),
  - ✓ W 11 przypadkach (0, 6%) osobami stosującymi przemoc były osoby nieletnie.
- **Trzeźwość sprawców:**

W większości przypadków (57% - 1.235 osób), osoby stosujące przemoc w rodzinie były pod wpływem alkoholu, z czego:

  - ✓ zdecydowaną większość - 94% (1.170) stanowili mężczyźni,
  - ✓ 5% (62) kobiety.
  - ✓ 3 nieletnich sprawców znajdowało się pod wpływem alkoholu
- **Postępowanie Policji ze sprawcami podczas interwencji:**
  - ✓ 51% (1.102) osób odizolowanych od ofiary – o 3 punkty procentowe więcej niż w 2015 roku,
  - ✓ 36% z nich (778 osób) zostało przewiezionych do wytrzeźwienia - izb wytrzeźwień i policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia,
  - ✓ 15% (324 osoby) sprawców zostało zatrzymanych przez Policję.

Profilaktyczne przedsięwzięcia lubuskiej Policji realizowane w 2016 r.

- Szkolenia oraz odprawy szkoleniowe dla funkcjonariuszy Policji woj. lubuskiego obejmujące problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie, realizacji procedury „Niebieskie Karty, pomocy ofiarom,
- Prelekcja podczas Konferencji w Zielonej Górze pn. „Dzieciństwo nie boli – wspólna lubuska sprawa”,
- Aktywne włączenie się w akcję „16 Dni Przeciw Przemocy wobec Kobiet”, 25 listopada - 10 grudnia 2016 r., m.in.: dyżur telefoniczny, kampania informacyjna, dyżury policjantów w punktach konsultacyjnych, dystrybucja materiałów informacyjnych, organizacja 7 spotkań edukacyjno – informacyjnych.

Więcej informacji nt. działań KWP w Gorzowie Wlkp. znajduje się w załączniku do Raportu.

2. Ściganie przestępstwa stosowania wobec rodziny przemocy lub groźby bezprawnej – działania prokuratur okręgowych w Gorzowie Wlkp. i w Zielonej Górze

Prokuratura Okręgowa w Gorzowie Wlkp.

- W 2016 r. do prokuratur okręgu gorzowskiego wpłynęło **580** spraw dotyczących przestępstw przemocy w rodzinie. **276** postępowań umorzono, lub zakończyły się one odmową wszczęcia postępowania przygotowawczego.
- Wszczęto łącznie **355** postępowań przygotowawczych, z czego **227** dotyczyło przestępstwa znęcania się nad rodziną (art. 207 k.k.).
- Ogólna liczba podejrzanych wyniosła **260** osób, w zdecydowanej większości byli to mężczyźni, natomiast oskarżonych – **162**.
- Tymczasowe aresztowanie zastosowano wobec **27** osób.
- W ogólnej liczbie pokrzywdzonych – **802** – dominowały kobiety (62%), a następnie małoletni (23,5%).

- Prokuratorzy zastosowali wobec ogółem **79** podejrzanych środki zapobiegawcze w postaci dozoru Policji z zakazem kontaktowania się z ofiarą przemocy czy pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jak również nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.
- W ramach przedsięwzięć związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, prokuratorzy wszystkich jednostek terenowych uczestniczyli w pracach zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze.

- W 2016 r. do prokuratur okręgu zielonogórskiego wpłynęły łącznie **1.144** sprawy związane z przemocą domową.
- **473** postępowania umorzono, lub zakończyły się one odmową wszczęcia postępowania przygotowawczego.
- Wszczęto łącznie **911** postępowań przygotowawczych dotyczących przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie, które dotyczyły **1.603** osób pokrzywdzonych, w tym:
  - ✓ **1013** kobiet, **277** mężczyzn i **313** małoletnich poniżej 18 roku życia.
- Wśród **615** podejrzanych o popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy domowej było **580** mężczyzn i **35** kobiet.
- **394** osoby oskarżono o popełnienie wobec członka rodziny przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie.
- Działania prokuratorów:
  - ✓ skierowano łącznie **77** wniosków do sądów o zastosowanie wobec sprawców najsurowszego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania; sądy uwzględniły większość (72) z nich;
  - ✓ wobec **144** podejrzanych zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonymi (art. 275§2 kpk),
  - ✓ wobec **44** osób prokuratorzy zastosowali dozór Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275§3 kpk),
  - ✓ **81** podejrzany nakazano tytułem środka zapobiegawczego opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275a§1 kpk).

- Oprócz podstawowej działalności oskarżycielskiej dotyczącej przestępstw z użyciem przemocy w rodzinie prokuratorzy realizowali w 2016 r. szereg własnych działań o charakterze profilaktycznym i organizacyjnym przy współpracy z instytucjami państwowymi, samorządowymi i społecznymi. Celem tych działań było usprawnienie prowadzenia postępowań przygotowawczych dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie. Między innymi:
  - ✓ kontynuowano we wszystkich prokuraturach okręgu zielonogórskiego program „Lubuska Niebieska Tarcza”,
  - ✓ Prokuratorzy okręgu zielonogórskiego włączali się w prace zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, włączali się w realizację programów ochrony ofiar przemocy i prowadzili inne działania,
  - ✓ wyznaczeni prokuratorzy uczestniczyli w spotkaniach i konferencjach, np. w konferencji zorganizowanej przez Towarzystwo rozwoju Rodziny w Zielonej Górze, w konferencji pt. „Alians służb w przeciwdziałaniu przemocy w powiecie zielonogórskim”, „Powiatowym Forum Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zorganizowanym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zielonej Górze
  - ✓ Prokuratorzy, podobnie jak w latach ubiegłych, uczestniczyli w organizowanej corocznie akcji „Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw”. W ramach tej akcji pełnili dyżury telefoniczne i bezpośrednie w siedzibach poszczególnych jednostek;
  - ✓ Na stronice internetowej Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze znajduje się zakładka dotycząca osób pokrzywdzonych; są w niej dostępne ulotki informacyjne, listy organizacji wspierających ofiary przestępstw, poradniki dotyczące m.in. przemocy domowej i przemocy seksualnej, opracowania, przepisy prawne, jak również wzory pism i przydatne linki do stron internetowych.

Więcej informacji nt. działań Prokuratur Okręgu Gorzowskiego oraz Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze znajduje się w załączniku do Raportu.

3. Orzeczenia sądów w sprawach przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy domowej

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp.

- W 2016 roku w okręgu gorzowskim za stosowanie przemocy w rodzinie osądzonych zostało łącznie **106** osób, z czego za czyn z art. 207 kodeksu karnego osądzono **97** osób.
- Osądzono **168** osób oskarżonych o popełnienie czynów związanych z przemocą w rodzinie, w tym **106** osób z art. 207 kodeksu karnego.
- Wśród skazanych **43** osoby były uprzednio karane.
- Wobec **109** osób orzeczono karę pozbawienia wolności, z czego:
  - ✓ w 61% przypadków (67 osób) zastosowano instytucję warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności,
  - ✓ w pozostałych 42 przypadkach zasądzono karę bezwzględnego pozbawienia wolności (w prawie połowie przypadków w wymiarze od 6 mies. do roku).
- Pod dozór kuratora oddano 43 skazanych.
- Wobec 26 osób sądy zastosowały ograniczenie wolności.
- Przed wydaniem wyroku tymczasowe aresztowanie zastosowano wobec **2** osób.
- Wśród ogólnej liczby osób pokrzywdzonych – **287** – dominowały kobiety (**153**) oraz małoletni (**78**), pokrzywdzonych mężczyzn było **56**.

Sądy rejonowe w okręgu gorzowskim orzekły wobec skazanych środki karne wynikające z art. 39 pkt 2b oraz 39 pkt 2e kodeksu karnego:

- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami – wobec **2** mężczyzn,
- zakaz zbliżania się do określonych osób – wobec **12** mężczyzn,
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym – wobec 5 osób mężczyzn.
- Na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do wydziałów cywilnych w 2016 roku wpłynęło **15** wniosków w przedmiocie zobowiązania sprawcy przemocy w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie innym członkiem rodziny dotkniętym przemocą. Wydano **7** orzeczeń zobowiązujących sprawcę do opuszczenia mieszkania.

- Wśród orzekanych środków probacyjnych na podstawie art. 72 kodeksu karnego nałożono na sprawców czynów kwalifikujących się jako przemoc domowa następujące obowiązki, m.in.:
  - ✓ uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno- edukacyjnych (§ 1 pkt 6a) – **22** osoby,
  - ✓ powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego (§ 1pkt 7a) – **5** osób,
  - ✓ powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi (§ 1pkt 7a) – **3** osoby,
  - ✓ opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (§ 1 pkt 7b) – **7** osób,
  - ✓ powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających (§ 1 pkt 5) – **42** osoby.

Na obszarze właściwości Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. były podejmowane podobnie jak we wcześniejszych latach działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez:

- współpracę z Lubuskim Urzędem Wojewódzkim, Urzędem Marszałkowskim, Komendą Wojewódzką Policji, służbą więzienną oraz instytucjami szczebla powiatowego i gminnego w zakresie wspólnych narad, szkoleń i wymiany doświadczeń;
- współpracę z podmiotami realizującymi programy korekcyjno – edukacyjne;
- udział pracowników sądownictwa w Tygodniu Pomocy Ofiarom Przystępstw,
- stosowanie „Procedur współpracy służby kuratorskiej oraz funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób, wobec których wykonywane jest orzeczenie sądu w związku z popełnieniem czynów karalnych polegających na stosowaniu przemocy lub groźby bezprawnej;
- udział kuratorów w pracach zespołów interdyscyplinarnych (w 134 posiedzeniach) i w grupach roboczych (w 181 spotkaniach);
- przekazywanie materiałów informacyjno – szkoleniowych, zamieszczanie informacji na stronie internetowej.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze.

W związku z karą orzeczoną z warunkowym zawieszeniem, sądy rejonowe wykonywały orzeczenia:

- wobec **132** osób – dot. obowiązku leczenia odwykowego od alkoholu i środków odurzających oraz leczenia rehabilitacyjnego (art. 72§1 pkt. 6 k.k.),
- wobec **47** osób – dot. uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy (art. 72§1 pkt. 6a k.k.),
- wobec **48** osób – dot. uczestnictwa w terapii (art. 72§1 pkt. 6a k.k.),

Sądy rejonowe nałożyły na skazanych środki następujące środki probacyjne:

- na **108** osób – obowiązek leczenia odwykowego od alkoholu i środków odurzających oraz leczenia rehabilitacyjnego (art. 72§1 pkt. 6 k.k.),
- na 30 osób – obowiązek uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych.

Sądy rejonowe nałożyły na skazanych na podst. art. 39 pkt. 2b k.k. następujące środki karne:

- na **49** osób – zakaz zbliżania się do określonych osób,
- na **45** osób – zakaz kontaktowania się z określonymi osobami.

Na obszarze Sądu Okręgowego w Zielonej Górze w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie były podejmowane następujące działania:

- Kuratorzy zawodowi i sędziowie uczestniczyli w 13 Ogólnopolskiej Konferencji „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw” oraz lokalnych konferencjach nt. przedmiotowej problematyki,
- kuratorzy uczestniczyli w szkoleniach, np. w organizowanym przez Kuratora Okręgowego szkoleniu podjęto problem współpracy kuratora rodzinnego z kuratorem dla dorosłych przy interwencji w rodzinie doświadczającej przemocy,
- Kurator Okręgowy i kierownicy zespołów kuratorskich w sądach rejonowych monitorowali stosowanie *„Procedury współpracy służby kuratorskiej oraz funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób, wobec których wykonywane jest orzeczenie sądu w związku z popełnieniem czynów karalnych polegających na stosowaniu przemocy lub groźby bezprawne”* wynikającej z porozumienia Ministra Sprawiedliwości i Komendanta Głównego Policji z dnia 29 listopada 2010 r. w celu szybszej i właściwej wymiany informacji oraz skutecznej reakcji lub koniecznego oddziaływania wobec sprawców,
- Kuratorzy sądowi włączali się w lokalne przedsięwzięcia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- ✓ uczestniczyli w pracach zespołów interdyscyplinarnych: w 213 posiedzeniach wzięło udział 78 kuratorów sądowych; 142 kuratorów wzięło udział w 345 grupach roboczych;
- ✓ Kuratorzy sądowi uczestniczyli w realizacji gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar,
- ✓ pełnili dyżury w punktach konsultacyjnych np. w *Tygodniu Pomocy Ofiarom Przestępstw*
- Propagowano informacje o sposobach poszukiwania pomocy przez ofiary przemocy w rodzinie poprzez upublicznianie na stronie internetowej baz teleadresowych, informacji dla osób doświadczających przemocy.

Pełna treść informacji z Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. oraz z Sądu Okręgowego w Zielonej Górze znajduje się w załączniku do Raportu

4. Lubuska oświata wobec przemocy w rodzinie – działalność Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. oraz lubuskich placówek oświatowych

Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. w kwietniu 2017 r. przeprowadziło diagnozę w szkołach i placówkach województwa lubuskiego dotyczącą działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2016 r.

W badaniach wzięło udział **27%** wszystkich placówek oświatowych województwa lubuskiego:

- 14 % przedszkoli,
- 39 % szkół podstawowych,
- 42 % gimnazjów,
- 24 % techników,
- 18 % liceów ogólnokształcących co stanowiło.

Wyniki przeprowadzonych ankiet wskazały, że około **94%** badanych szkół i placówek w roku 2016 podejmowało następujące działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- działania **diagnozujące**, m.in. przemocy w środowisku pozaszkolnym uczniów, przeprowadzano obserwacje uczniów, wywiady, anonimowe ankiety; szkoły monitorowały sytuację rodzinną uczniów pochodzących z rodzin zagrożonych patologią,
- działania **interwencyjne**, jak składanie wniosku do miejscowego Sądu Rodzinnego i Nieletnich o wgląd w sytuację rodziny, uruchomienie procedury „Niebieskie Karty”,
- działania **pomocowe**, m.in. indywidualne konsultacje uczniów i rodziców z pedagogiem szkolnym, kierowanie do poradni psychologiczno – pedagogicznych, na terapię pedagogiczną, udzielanie kompleksowych informacji ofiarom przemocy o możliwości uzyskania pomocy,
- **profilaktyczne**, np. pogadanki, warsztaty dla dzieci i rodziców, rady pedagogiczne szkoleniowe, realizacja w szkołach projektów i programów profilaktycznych, organizacja festynów rodzinnych, redagowanie gazetek szkolnych itd.).

Szkoły współpracowały z różnymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do instytucji z którymi współdziałano najczęściej należały: Ośrodki Pomocy Społecznej, Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne, Policja, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie i inne, jak gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, asystenci rodzinni, sądy, prokuratura, kuratorzy sądowi, świetlice środowiskowe, zespoły interdyscyplinarne, ośrodki interwencji kryzysowej, Caritas.

Szczegółowa informacja nt. działań placówek oświatowych, jak również przykłady realizowanych przez nie „dobrych praktyk” znajdują się w załączniku do Raportu.

Podsumowanie

Na terenie województwa lubuskiego w 2016 r. kontynuowano i podejmowano działania mające na celu coraz skuteczniejsze ograniczanie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Działania te były realizowane przez instytucje i organizacje mające w swoich kompetencjach udzielanie pomocy i wsparcia ofiarom krzywdzenia, działania prawno – karne i korekcyjno – edukacyjne wobec sprawców przemocy, jak również działania informacyjno – edukacyjne w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie adresowane do ogółu społeczeństwa.

Zespoły interdyscyplinarne, w których działalności pokładane są największe nadzieje, jeśli chodzi o dotarcie do osób i rodzin dotkniętych przemocą domową z niezwłoczną, skuteczną pomocą, w znacznej mierze wkomponowały się w tworzenie spójnego systemu przeciwdziałania i ograniczania zjawiska na terenie gmin, a po części i powiatów. Z analizy ich działalności wynika, że potrzebują one dalszego wzmocnienia, w szczególności w zakresie szkoleń dot. doskonalenia warsztatu pracy z osobami dotkniętymi i stosującymi przemoc oraz mobilizowaniu części ich członków do aktywniejszego zaangażowania w powierzone im zadania.

Obserwowalnym zjawiskiem w 2016 r. był dalszy spadek wszczętych procedur „Niebieskie Karty”; podobny trend, czyli mniejsza liczba był zauważalny w działalności prokuratur i sądów. Ocena przyczyn i konsekwencji takiego stanu rzeczy powinna stać się przedmiotem analiz i debaty na ogólniejszym forum teoretyków i praktyków biegłych w przedmiotowej problematyce.

Sporządził:
Wydział Polityki Społecznej
L UW